

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 302-317

บทความวิจัย

อิทธิพลของปัจจัยในการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจที่มีต่อความยั่งยืน ของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี*

INFLUENCE OF FACTORS IN ENTERPRISE NETWORK INTEGRATION ON SUSTAINABILITY OF HEALTH TOURISM IN PRACHINBURI PROVINCE

ปริยานารท จีรภัทรนันต์¹, วุฒิชชาติ สุนทรสมย์¹Preeyanart Jeerapattananant¹, Vuttichat Soonthonsmai¹¹มหาวิทยาลัยบูรพา¹Burapha university, Thailand¹Corresponding author E-mail: preeyanart.we@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการในจังหวัดปราจีนบุรี 2) ศึกษาศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้มีส่วนได้เสียในจังหวัดปราจีนบุรี 3) ศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการรวมกลุ่มของกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดปราจีนบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ขนาดย่อม กลาง และใหญ่ในจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 320 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาโดยการหาค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความแปรปรวน และวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis หรือ EFA) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจในการหาค่าองค์ประกอบของตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร ได้แก่ ศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวของ 1) ผู้ประกอบการ 2) ผู้มีส่วนได้เสีย และ 3) ด้านการบริหารจัดการ และผู้วิจัยทำการทดสอบอิทธิพลของตัวแปรตามสมการโมเดลการถดถอย

* Received 27 December 2021; Revised 20 December 2022; Accepted 23 December 2022

โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย และด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83, 3.69 และ 3.71 ตามลำดับ โดยผลการทดสอบพบว่า ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้มีส่วนได้เสีย และศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, การรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจด้านการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Abstract

The objectives of this research paper were to 1) study the potential of health tourism enterprise associations of entrepreneurs in Prachinburi Province 2) study the potential of health tourism enterprise associations of stakeholders in Prachinburi Province 3) study Potential in the management of the group of health tourism enterprises in Prachinburi Province. This research is quantitative research. There was a sample group. 320 small, medium and large health tourism entrepreneurs in Prachinburi Province, using the questionnaire as a tool to collect data. Descriptive statistics were analyzed by finding the mean, frequency, percentage, standard deviation and variance. and inferential statistical analysis by exploratory component analysis. Descriptive statistics were analyzed by finding the mean, frequency, percentage, standard deviation and variance. and inferential statistical analysis by Exploratory Factor Analysis (EFA) to analyze the exploratory component to find the composition of 3 independent variables, namely, the potential of joining the tourism enterprise network of 1) entrepreneurs 2) Stakeholders and 3) Management. And the researcher tested the influence of the variables according to the regression model equations. By analyzing multiple regression (Multiple Regression Analysis). Entrepreneurs have a level of opinion about the potential of entrepreneurs' health tourism enterprise integration. stakeholders and the management aspect are at a high level in every aspect The mean were 3.83, 3.69 and 3.71, respectively. The test results found that Potential of entrepreneurs' health tourism enterprise integration Potential of

Stakeholder Health Tourism Enterprises and potential of aggregation of tourism enterprise networks in management Influencing the sustainability of the health tourism enterprise network integration of Prachinburi Province statistically significant

Keywords: Health Tourism, Enterprises Networking of Tourism Industry, Sustainable Tourism

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในกำลังในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีชื่อเสียงระดับโลกด้านการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์และการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพและยังคงได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Global Spa Summit, 2012) โดยในปี 2562 ประเทศมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด 39.8 ล้านคน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) จุดแข็งของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย คือ การประยุกต์ใช้ทรัพยากรด้านสุขภาพที่มีอยู่อย่างหลากหลาย เช่น ธุรกิจสปาที่ใช้สมุนไพรหรือทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อสร้างประสบการณ์แปลกใหม่ให้แก่ผู้ใช้บริการ เป็นต้น (Marketeer, 2017) ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นภาคธุรกิจที่ก่อให้เกิดรายได้แก่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยในปี 2558 พบว่าประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอันดับ 4 ของประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มีรายได้ถึง 8,823.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (Kieanwatana, K., 2018) โดยหากกล่าวถึงภูมิภาคเอเชียนั้น ประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ ไทย สิงคโปร์ อินเดีย ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย ตามลำดับ โดยการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภูมิภาคเอเชียมีการกระจุกตัวอยู่ในประเทศไทยและสิงคโปร์ โดยส่วนแบ่งการตลาดที่ทั้งสองประเทศนี้ถือครองรวมกันอยู่ที่ร้อยละ 71 ของมูลค่าการตลาดทั้งหมดในภูมิภาคเอเชีย (กานดา ธีรานนท์, 2561) จากกระแสความใส่ใจด้านสุขภาพที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลให้ธุรกิจด้านสุขภาพได้พัฒนาสินค้าและบริการให้ครอบคลุมมากขึ้นตั้งแต่การส่งเสริมสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งสมุนไพรเป็นทางเลือกหนึ่งในการตอบสนองความต้องการดังกล่าว อีกทั้งประเทศไทยยังเป็นแหล่งผลิตสมุนไพรที่สำคัญ รวมไปถึงความพร้อมของปัจจัยขั้นพื้นฐานด้านอุตสาหกรรมของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนมากที่ทำงานเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาสมุนไพร ทำให้สมุนไพรไทยมีโอกาเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศ (दनัย จันทรเจ้าฉาย, 2556) รัฐบาลจึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพของเอเชีย (Medical Hub of Asia)

จังหวัดปราจีนบุรีมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพและพืชพันธุ์สมุนไพร อีกทั้งยังเป็น 1 ใน 4 จังหวัดเป้าหมายในการจัดตั้งเมือง

สมุนไพร (กระทรวงสาธารณสุข, 2559) ทำให้สมุนไพรของจังหวัดปราจีนบุรีได้รับความนิยมและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ยังมีความพร้อมทางด้านการแพทย์แผนไทยในการนำสมุนไพรมาดูแลสุขภาพบำบัดรักษาฟื้นฟู และผลิตภัณฑ์ส่งเสริมสุขภาพต่าง ๆ เพื่อรับรองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และก่อให้เกิดการขยายตัวด้านเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน มีแนวโน้มและโอกาสการขยายตัวทางการท่องเที่ยวของจังหวัดปราจีนบุรีเพิ่มขึ้น เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญมากในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ช่วยให้เกิดการสร้างงาน เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน และสร้างรายได้เข้าสู่จังหวัด

ตารางที่ 1 สถิตินักท่องเที่ยวของจังหวัดปราจีนบุรี (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปราจีนบุรี, 2560)

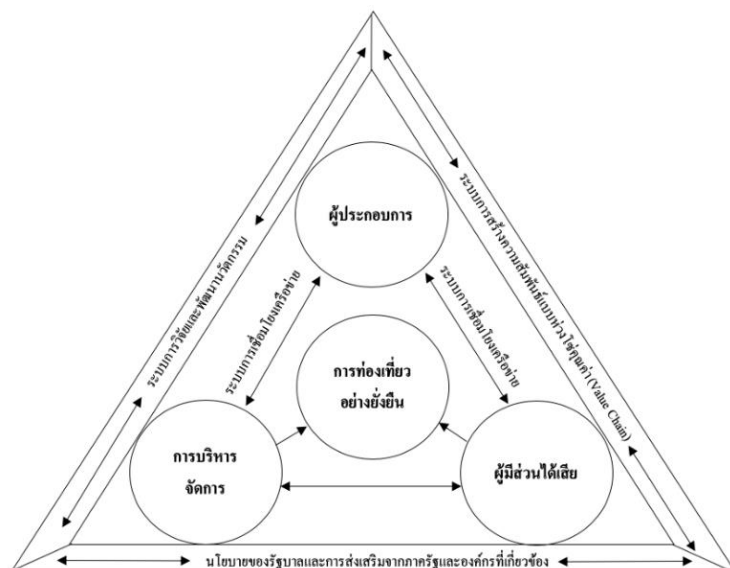
รายการ	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559	อัตราการเปลี่ยนแปลง		
จำนวนผู้เยี่ยมเยือน	1,293,107	1,338,269	1,399,324	1.26	3.49	4.61
ชาวไทย	1,204,931	1,249,194	1,307,844	1.27	3.67	4.61
ชาวต่างประเทศ	88,176	89,075	92,080	1.15	1.02	3.37
รายได้จากการท่องเที่ยว (ลบ.)	3,216.39	3,504.49	3,750.95	2.41	8.96	7.03
ชาวไทย	2,886.39	3,154.89	3,382.92	2.45	9.30	7.23
ชาวต่างประเทศ	330.00	349.60	368.03	2.05	5.94	5.27

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าจังหวัดปราจีนบุรีได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวมีอัตราที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีจำนวนรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีถือว่าเป็นธุรกิจที่สำคัญของจังหวัดปราจีนบุรีที่จะสามารถดึงดูดและรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังช่วยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายในจังหวัดปราจีนบุรีได้อีกด้วย

แนวทางการพัฒนาสำหรับในประเทศไทยการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้องของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจนับว่าเป็นอีกหนึ่งแนวทางหลักในการขับเคลื่อน และพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) ซึ่งในจังหวัดปราจีนบุรีมีการส่งเสริมและเสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แต่เป็นแบบต่างคนต่างดำเนินการ ยังไม่มีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายวิสาหกิจทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในการจัดทำแผนเพื่อส่งเสริมและให้บริการทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบบูรณาการอย่างชัดเจนและจริงจัง ในปัจจุบันการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดปราจีนบุรีทำได้ดีแล้ว แต่ยังอาจไม่มีความยั่งยืนเพราะยังขาดการร่วมมือกันเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับธุรกิจ ที่ช่วยสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกและคนในชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้อย่าง

ต่อเนื่องและยั่งยืน จึงอาจต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนผ่านการจัดการแบบร่วมมือกัน โดยให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปัจจัยเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายชุมชน แม้ว่าจังหวัดปราจีนบุรีจะมีศักยภาพ มีความพร้อมในการส่งเสริมเมืองสมุนไพรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ (อุษณีย์ ผาสุข และคณะ, 2561) แต่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ถูกจัดขึ้นนั้นยังขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เช่น ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี ศักยภาพของการสนับสนุนของหน่วยงานการร่วมมือการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ การบูรณาการความร่วมมือในการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อการพัฒนาเครือข่ายชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ได้แก่ ชุมชน ภาครัฐและหน่วยงานสนับสนุน และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เหมาะสม ก็อาจจะส่งผลกระทบทางลบต่อการท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน (กรมการท่องเที่ยว, 2561) ปัจจัยเหล่านี้กลายเป็นกลไกสำคัญและกลไกหลักในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ระบบเศรษฐกิจพัฒนาบนพื้นฐานของนวัตกรรมได้ในอนาคต

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์ใช้ตัวแบบการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนของวุฒิชิตี สุนทรสมัย ที่กล่าวไว้ว่า เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทำงานเชิงบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยการวิเคราะห์สถานภาพ ศักยภาพและปัญหาของเครือข่ายวิสาหกิจ โดยการนำเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทของเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวที่ควรเป็นและเหมาะสมกับประเทศไทย ด้วยตัวแบบการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวของประเทศไทยอย่างยั่งยืนที่จะสำเร็จด้วยการดำเนินงานอย่างโปร่งใสของผู้เกี่ยวข้องหลัก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้ประกอบการ ด้านผู้มีส่วนได้เสีย และด้านการบริหารจัดการ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ตัวแบบการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจการทอเกี่ยวของประเทศไทยอย่างยั่งยืน
(วุฒิชชาติ สุนทรสมัย, 2560)

ดังนั้นเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการจัดการการทอเกี่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องทำการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการทอเกี่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพร ผู้จัดจำหน่ายสินค้าและบริการด้านสุขภาพ และสถาบันทางการค้าหรือองค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ และด้านการบริหารจัดการ ที่มีอิทธิพลต่อการทอเกี่ยวของจังหวัดปราจีนบุรีอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการเสริมศักยภาพและยกระดับการให้บริการด้านการทอเกี่ยวเชิงสุขภาพที่เหมาะสม และเป็นแนวทางการพัฒนาเมืองสมุนไพรในจังหวัดปราจีนบุรีสำหรับตลาดนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่นอกจากจะสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนแล้ว ยังเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนโครงการเมืองสุขภาพแบบครบวงจร (Wellness City) ของจังหวัดปราจีนบุรีในอนาคต อันซึ่งจะนำไปสู่ศูนย์กลางสุขภาพของเอเชีย (Medical Hub of Asia) ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการทอเกี่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการในจังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการทอเกี่ยวเชิงสุขภาพของผู้มีส่วนได้เสียในจังหวัดปราจีนบุรี
3. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการรวมกลุ่มของวิสาหกิจการทอเกี่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดปราจีนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีอย่างยั่งยืน มีขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

1. ด้านขอบเขตการศึกษา

1.1 ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ ศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจ 3 ด้าน (วุฒิชชาติ สุนทรสมัย, 2560) ได้แก่ ผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย และการบริหารจัดการการรวมกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Cohen, J. M. & Uphoff, N. T., 1981)

ตัวแปรตาม (dependent Variables) คือ ความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี (Kammeier, H. D., 2001)

1.2 ขอบเขตด้านประชากร สำหรับการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการ ผู้เป็นเจ้าของกิจการ และผู้บริหารหรือผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจที่ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพขนาดย่อม ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ในจังหวัดปราจีนบุรี จำนวนทั้งหมด 1,582 ราย ที่ลงทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนของกรมส่งเสริมการเกษตร

ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรสำหรับกรณีที่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนที่ระดับความเชื่อมั่น (Level of Confidence) 95% และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการเลือกตัวอย่าง 5% (Yamane, T., 1970) ได้จำนวน 320 ราย โดยเก็บตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามประเภทของกลุ่มผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดปราจีนบุรี และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบก้อนหิมะ (Snowball Sampling)

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย บทความวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย และตัวแปรที่เกี่ยวข้องพัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรม ที่ได้พัฒนามาจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำแนกได้เป็น 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจ และข้อมูลส่วนตัวของผู้ประกอบการ

ส่วนที่ 2 ศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการ

ส่วนที่ 3 ศักยภาพการรวมกลุ่ม เครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวของผู้มีส่วนได้เสีย

ส่วนที่ 4 ศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ

ส่วนที่ 5 ความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี

โดยแบบสอบถามส่วนที่ 2 - 4 ผู้วิจัยได้ประยุกต์ตามแนวคิดของ วุฒิชชาติ สุนทรสมัย (วุฒิชชาติ สุนทรสมัย, 2560) และแบบสอบถามส่วนที่ 5 ผู้วิจัยได้ประยุกต์ตามแนวคิดของ (Kammeier, H. D., 2001)

3. ด้านการเก็บข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามโดยอาศัยการแนะนำของกลุ่มตัวอย่างที่ได้เก็บข้อมูลไปแล้ว จำนวน 320 ราย ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2564

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา จากการหาค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความแปรปรวน และผู้วิจัยทำการทดสอบอิทธิพลของตัวแปรตามสมการโมเดลการถดถอย โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

1.1 ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจ และข้อมูลส่วนตัวของผู้ประกอบการ พบว่าประเภทของธุรกิจของผู้ประกอบการส่วนใหญ่ คือ ปลูกและแปรรูปสมุนไพร / อื่น ๆ ได้แก่ เกษตรอินทรีย์ สวนผัก และสวนผลไม้ มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจต่ำกว่า 5 ปี มียอดขายน้อยกว่า 20,000 บาทต่อเดือน และการลงทุนส่วนใหญ่ของกลุ่มมาจากระดมเงินทุนภายในกลุ่ม

1.2 ระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้มีส่วนได้เสีย และศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพ การรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้มีส่วนได้เสีย และศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ	3.83	0.527	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพ การรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้มีส่วนได้เสีย และศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้มีส่วนได้เสีย	3.69	0.573	มาก
ศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ	3.71	0.584	มาก
รวม	3.74	0.532	มาก

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Independent Variables) กับตัวแปรตาม (dependent Variable) จะใช้วิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งจำเป็นต้องมีการทดสอบความเหมาะสมของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยจะทำการทดสอบข้อมูลของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ โดยตรวจสอบข้อสมมติของค่าความคลาดเคลื่อน (Assumption) ดังนี้

2.1 การตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution) เนื่องจากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ตัวแปรที่ทำการศึกษาคควร มีการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution) โดยการตรวจสอบการแจกแจงว่าเป็นปกติหรือไม่ จะพิจารณาจากค่าความเบ้ (Skewness) หากค่าของความเบ้ (Skewness) อยู่ระหว่าง -3 ถึง +3 จะถือว่ามีการแจกแจงแบบปกติ ซึ่งมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution)

Descriptive Statistics		
Variables	Skewness	
	Statistics	Std. Error
ศักยภาพการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ	-.271	.136
ศักยภาพการรวมกลุ่มของผู้มีส่วนได้เสีย	.180	.136
ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการรวมกลุ่ม	-.029	.136

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรทุกตัวที่นำมาวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) มีการแจกแจงแบบปกติ เนื่องจากตัวแปรทุกตัวมีค่าความเบ้

(Skewness) อยู่ในช่วง -3 ถึง 3 ดังนั้น ตัวแปรทั้งหมดจึงมีความเหมาะสมที่จะนำตัวแปรเหล่านี้ไปทำการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุต่อไป

2.2 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ เนื่องจากการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณกำหนดไว้ว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวต้องเป็นอิสระต่อกัน ไม่มีความสัมพันธ์กัน (Multicollinearity) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity)

Model	Collinearity Statistics	
	Tolerance	VIF
1 (Constant)		
ศักยภาพการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ	.258	3.874
ศักยภาพการรวมกลุ่มของผู้มีส่วนได้เสีย	.195	5.139
ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการรวมกลุ่ม	.161	6.198

จากตารางที่ 4 ผู้วิจัยทำการทดสอบ Multicollinearity โดยวิเคราะห์ค่า Variance Inflation Factor (VIF) และค่า Tolerance พบว่า ค่า Tolerance ที่มีค่าสถิติน้อยที่สุดคือ 0.161 ซึ่งไม่ต่ำกว่า 0 และ VIF มีค่าสถิติมากที่สุด คือ 6.198 ซึ่งน้อยกว่า 10 ดังนั้นแสดงว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือไม่เกิด Multicollinearity

2.3 การตรวจสอบความเป็นอิสระของค่าความคลาดเคลื่อน โดยการวิเคราะห์ค่า Durbin-Watson ซึ่งมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.812 ^a	.660	.657	.35106	1.770

จากการวิเคราะห์ในตารางที่ 5 พบว่า ผลการทดสอบความเป็นอิสระของความคลาดเคลื่อน Durbin-Watson มีค่า 1.770 ซึ่งหมายถึงความคลาดเคลื่อนที่ได้แต่ละค่าเป็นอิสระต่อกัน ไม่เกิด Autocorrelation

จากการตรวจสอบข้อสมมติของค่าความคลาดเคลื่อน (Assumption) สามารถสรุปได้ว่า ทุกตัวแปรมีการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution) ตัวแปรอิสระแต่ละตัวเป็นอิสระต่อกัน ไม่มีความสัมพันธ์กัน (Multicollinearity) และมีค่าความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน ไม่เกิด Autocorrelation ดังนั้นตัวแปรทั้งหมดจึงมีความเหมาะสมที่จะนำตัวแปรไปทำการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) ต่อไป

2.4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ตัวแปรทีละตัวในการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย และการบริหารจัดการที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งสามารถวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย และการบริหารจัดการที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้การวิเคราะห์ Multiple Analysis

ตัวแปร	Unstandardized (B)	SE	Standardized (β)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.469	0.146		3.219**	0.001
ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของ ผู้ประกอบการ (X ₁)	0.338	0.070	0.298	4.860**	0.011
ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้มี ส่วนได้เสีย (X ₂)	0.159	0.078	0.152	2.047*	0.041
ศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่าย วิสาหกิจการท่องเที่ยวด้านการ บริหารจัดการ (X ₃)	0.415	0.082	0.405	5.051**	0.000
r = 0.812 Adjusted R ² =					
0.657					
R ² = 0.660 SE = 0.35106					

**อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า ศักยภาพการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย และการบริหารจัดการรวมกลุ่มมีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ข้อ โดยตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ศักยภาพ การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย และการบริหารจัดการรวมกลุ่ม ได้แก่ ศักยภาพการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ (X₁) ศักยภาพการรวมกลุ่มของผู้มีส่วนได้เสีย (X₂) ศักยภาพการบริหารจัดการ (X₃) และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (X₄) ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้ง 4 ตัวนี้มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนโดยรวมของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี ได้ร้อยละ (Adjusted R Square (R²)) เท่ากับ 65.7

ผู้วิจัยได้นำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์มาเขียนเป็นสมการพยากรณ์ศักยภาพ การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย และการบริหารจัดการรวมกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ $(Z_i) = 0.298 (X_1) + 0.152 (X_2) + 0.405 (X_3)$

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องอิทธิพลของปัจจัยในการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจที่มีต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 3 ข้อ ซึ่งค้นพบผลวิจัยประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ศักยภาพด้านการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่าจากการที่ผู้ประกอบการในกลุ่มวิสาหกิจนั้นมีความรู้ความสามารถในการทำงานของตนเป็นอย่างดีส่งผลที่ดีต่อกลุ่มไม่ว่าจะเป็นความสามารถในด้านทักษะการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ที่มีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนในการทำงานประสานงานกันได้อย่างดี ผ่านการมีความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในกลุ่มที่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน คอยช่วยเหลือกันทำให้สามารถทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี โดยการมีแนวทางการทำงานไปในทิศทางเดียวกันจากการกำกับดูแลของผู้นำกลุ่มซึ่งมีวิสัยทัศน์ที่ดีในการสร้างสินค้าและบริการให้โดดเด่นเหนือกว่าคู่แข่ง และมีการพัฒนาอยู่เสมอเพื่อนำพากลุ่มวิสาหกิจไปสู่ความยั่งยืนได้ ดังผลการวิจัยของ Jackson ที่พบว่า ทฤษฎีของพอร์เตอร์มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน แต่ในระดับธุรกิจจุลภาคควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาทุนมนุษย์ การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ร่วมกัน และผู้ประกอบการต่างเห็นพ้องกันว่าแนวคิดเรื่องเครือข่ายวิสาหกิจเป็นสิ่งที่ดี (Jackson, J., 2004) เช่นเดียวกับวุฒิชิตี สุนทรสมัย ที่กล่าวไว้ว่าตัวแบบการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน เป็นแนวทางการพัฒนาบทบาทของเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวที่ควรจะเป็นและเหมาะสมกับประเทศไทยอย่างยั่งยืน (วุฒิชิตี สุนทรสมัย, 2560)

2. ศักยภาพด้านการรวมกลุ่มของผู้มีส่วนได้เสียที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เนื่องจากการที่จะทำให้อำนาจวิสาหกิจประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของหลาย ๆ ฝ่ายเพื่อช่วยกันผลักดันให้ผลประโยชน์ของทุกฝ่ายได้เพิ่มขึ้นไป ทั้งในด้านการมีความไว้วางใจ

เชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจเอง ผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่ายสินค้า สถาบันหรือองค์กรต่าง ๆ รวมไปถึงนโยบายของภาครัฐที่จะมีส่วนช่วยส่งเสริมการประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการทำงานของกลุ่ม โดยการประสานของกลุ่มวิสาหกิจกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายนี้ช่วยให้กลุ่มไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ดังผลการวิจัยของ เอกกมล อ่อนศรี ที่พบว่า องค์กรชุมชนมีแบบแผนของความร่วมมือเริ่มจากกลุ่มหรือองค์กรชุมชนมีการติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน จึงจะพัฒนาเป็นความร่วมมือแบบเครือข่ายได้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการติดต่อกันที่ชัดเจน คือ ร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมมือเพื่อการต่อรองกับภาครัฐและภาคเอกชน มีการจัดประชุมร่วมกัน โดยลักษณะของเครือข่ายที่เข้มแข็งนั้นจะต้องเป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ในหมู่สมาชิกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อปัญหาได้ รวมทั้งได้รับการยอมรับจากองค์กรภายนอกด้วย (เอกกมล อ่อนศรี, 2544) เช่นเดียวกับวุดิชาติ สุนทรสมัย ที่กล่าวไว้ว่า ตัวแบบการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน เป็นแนวทางการพัฒนาบทบาทของเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวที่ควรจะเป็นและเหมาะสมกับประเทศไทยอย่างยั่งยืน (วุดิชาติ สุนทรสมัย, 2560)

3. ศึกษาภาพด้านการบริหารจัดการการรวมกลุ่มมีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการที่ดีจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าพากลุ่มวิสาหกิจไปสู่ความสำเร็จ โดยผ่านการบริหารจัดการของสมาชิกภายในกลุ่มที่มีทักษะความสามารถในการบริหารจัดการทั้งในด้านกระบวนการทำงาน การตัดสินใจ การเผชิญปัญหาและแก้ไขได้ทันที่ รวมไปถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้นสมาชิกในกลุ่มรวมไปถึงผู้นำของกลุ่มจะจำเป็นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจการทำงานของตนเองเป็นอย่างดี และนำไปประยุกต์ใช้ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่มวิสาหกิจ นอกจากนี้การเข้ามามีส่วนช่วยเหลือของนโยบายจากภาครัฐทั้งในด้านนโยบาย เงินทุน และการให้ความรู้ก็เป็นตัวช่วยที่ผลักดันในกลุ่มไปสู่เป้าหมายได้อย่างยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ดังผลการวิจัยของ วิทยา จันทะวงศ์ศรี ที่พบว่า ปัจจัยหลักที่สำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กระบวนการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน ความเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน การมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก การบริหารจัดการและข้อมูลข่าวสาร (วิทยา จันทะวงศ์ศรี, 2557) เช่นเดียวกับวุดิชาติ สุนทรสมัย ที่กล่าวไว้ว่า ตัวแบบการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน เป็นแนวทางการพัฒนาบทบาทของเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวที่ควรจะเป็นและเหมาะสมกับประเทศไทยอย่างยั่งยืน (วุดิชาติ สุนทรสมัย, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาได้พบว่าศักยภาพการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย และการบริหารจัดการรวมกลุ่ม มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ทุกข้อ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หน่วยงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมไปถึงคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปวางแผนการดำเนินการ กำหนดกลยุทธ์รวมไปถึงนโยบายต่าง ๆ ในการทำงานเพื่อให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมไปถึงผู้ที่มีส่วนได้เสียในการทำงานเพื่อเสริมสร้างและยกระดับการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยในส่วนของผู้ประกอบการนั้นสามารถเน้นย้ำไปที่ส่วนที่เป็นจุดแข็งของกลุ่มอยู่แล้วอย่างในเรื่องของทุนมนุษย์ที่มีทักษะเหนือกว่าทั้งในด้านการวางแผน การตัดสินใจ ทักษะและความเชี่ยวชาญในงาน รวมไปถึงการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมใหม่ ๆ อยู่เสมอซึ่งเป็นจุดที่ทำให้กลุ่มวิสาหกิจสร้างความได้เปรียบคู่แข่งขันได้ ในส่วนของผู้มีส่วนได้เสียควรเน้นในด้านการส่งเสริมกระบวนการในการทำงานร่วมกัน เพื่อนำไปสู่ความไว้วางใจซึ่งกันและกันในการทำงานระหว่างหน่วยงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และควรมีการจัดอบรมสมาชิกของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถอยู่เสมอ สามารถแข่งขันกับคู่แข่งรายอื่น ๆ ในตลาดได้อย่างเข้มแข็ง และนอกจากนั้นควรให้ความสำคัญในการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันของสมาชิกทั้งภายในและนอกกลุ่ม เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันจนเกิดเป็นเครือข่าย ทั้งนี้การรวมกลุ่มกันจนเกิดเป็นเครือข่ายที่มั่นคง ถือเป็นการเพิ่มอำนาจการต่อรองกับคู่ค้าต่าง ๆ และช่วยให้ได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนได้ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ โดยกลยุทธ์และนโยบายเหล่านี้จะยิ่งมีประสิทธิภาพที่ดีมากยิ่งขึ้นหากได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนอกจากนั้นยังจำเป็นต้องส่งเสริมเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงการการร่วมมือกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งเป็นการสร้างความร่วมมือกันในทุก ๆ ฝ่ายเพื่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันเหนือคู่แข่งในตลาด โดยการให้ความสำคัญกับการมีบทบาทของผู้นำ เพื่อให้ผู้นำของกลุ่มมีความสามารถมากขึ้นในการบริหารงาน การกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม การแก้ไขปัญหา และประเมินรวมถึงการพัฒนาวิสัยทัศน์ในการทำงานให้ดีขึ้นเพื่อที่จะสามารถนำพาให้กลุ่มไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ จนทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2561). คู่มือการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี. กรุงเทพมหานคร: คอนซิลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี.

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันทรัพย์สินทางปัญญาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2559). แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทยฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560 - 2564. นนทบุรี: ทีเอสอินเตอร์พรีนท์.
- กานดา อีรานนท์. (2561). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย : สถานการณ์และศักยภาพทางการแข่งขันในภูมิภาคอาเซียน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 12(supplement), 99-109.
- दनัย จันท์เจ้าฉาย. (2556). ไทยกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. สัมภาษณ์. Marketeer, 2556 (159). เรียกใช้เมื่อ 30 กรกฎาคม 2563 จาก <http://marketeer.co.th/2014/09/दनัย-จันท์เจ้าฉาย>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2562). ความสำเร็จจากการเข้าร่วมกลุ่มของผู้ประกอบการในรูปแบบ "คลัสเตอร์" โดย สสว. เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.thairath.co.th/news/business/1632508>
- วิทยา จันทะวงศ์ศรี. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วุฒิชชาติ สุนทรสมย์. (2560). การพัฒนาการรวมกลุ่มแบบเครือข่ายวิสาหกิจด้านการท่องเที่ยว: แนวคิดและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: ประจักษ์สิน.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปราจีนบุรี. (2560). สถิตินักท่องเที่ยวของจังหวัดปราจีนบุรี. เรียกใช้เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://prachinburi.mots.go.th>
- อุษณีย์ ผาสุข และคณะ. (2561). แนวทางการพัฒนาเมืองสมุนไพรในจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อดึงดูดตลาดนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 12(พิเศษ), 150-162.
- เอกกมล อ่อนศรี. (2544). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1981). Rural Development Participation: Concept and Measure For Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies. New York: Cornell University Press.
- Global Spa Summit. (2012). RESEARCH REPORT: GLOBAL SPA SUMMIT 2011. Wellness Tourism and Medical Tourism: Where Do Spas Fit? Retrieved February 20, 2020, from <https://zhort.link/D4f>

- Jackson, J. (2004). Developing regional tourism in China: The potential for activating business clusters in a socialist market economy. In Melbourne Office of the Vice – Chancellor. La Trobe University.
- Kammeier, H. D. (2001). Sustainable City Symposium. Bangkok: หจก.เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- Kieanwatana, K. (2018). สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโลกและประเทศไทย. *Journal of Cultural Approach*, 19(35), 77-87.
- Marketeer. (2017). Wellness Tourism โอกาสของธุรกิจท่องเที่ยว. Retrieved February 15, 2020, from <https://marketeer.co.th/archives/132134>
- Yamane, T. (1970). *Statistic: an Introductory Analysis*. (2nd ed). New York : Harper & Row.